

პოლიტიკის ნარკვევი

2017 მარტი

INSTITUTE FOR DEVELOPMENT OF
FREEDOM OF INFORMATION

ინფორმაციის თავისუფლების
განვითარების ინსტიტუტი

მრავალშვილიანი ოჯახების დახმარების პოლიტიკა საქართველოში

შინაარსი

შესავალი

ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერა საქართველოში

მრავალშვილიანი ოჯახების დახმარების პროგრამა ადგილობრივ თვითმმართველობებში

ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერა ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში

დასკვნა

რეკომენდაციები

ნარკვევის მომზადებაზე მუშაობდნენ:

ლევან ავალიშვილი

გოგა თუშურაშვილი

ნინო ცუხიშვილი

ალექსანდე ქევხიშვილი

პოლიტიკის ნარკვევის მიზანია საქართველოში დემოგრაფიული პრობლემების მოგვარების მიზნით სახელმწიფოს მიერ განხორციელებული ღონისძიებების შესწავლა და საუკეთესო ევროპული პრაქტიკის გათვალისწინებით, საქართველოში ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკის გაუმჯობესებისთვის რეკომენდაციების შემუშავება.

შესავალი

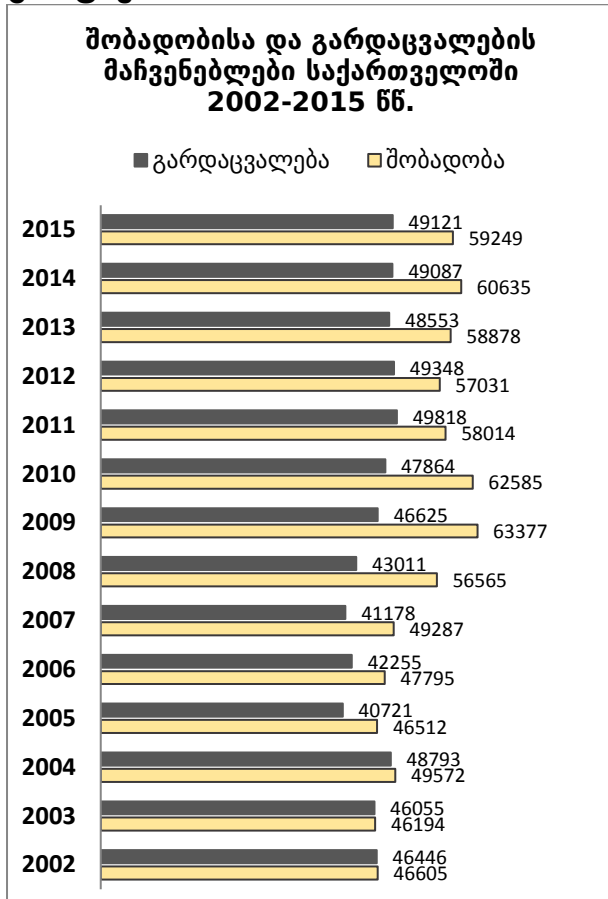
ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა არის სახელმწიფოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მექანიზმი ქვეყანაში არსებული დემოგრაფიული პრობლემების მოგვარებისა და დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით. დემოგრაფიული პრობლემები უკავშირდება შობადობის დაბალ ან საგრძნობლად შემცირებულ დონეს, მოსახლეობის დაბერების ტენდენციასა და სიკვდილიანობის მაჩვენებლის ზრდას. დემოგრაფიული პრობლემების არსებობისას მომავალი თაობა ვერ უზრუნველყოფს მოსახლეობის არსებული რაოდენობის ჩანაცვლებას, რაც იწვევს მოსახლეობის რიცხოვნობის შემცირებასა და საერთო დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუარესებას.

2014 წლის 4-19 ნოემბერს საქართველოს მასშტაბით ჩატარებული მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგების მიხედვით, საქართველოს მოსახლეობის რიცხოვნობა 2002 წლის აღწერის შედეგებთან (4 371 535 ადამიანი) შედარებით 15%-ით შემცირდა და მოსახლეობის საერთო რაოდენობამ 3 713 804 ადამიანი შეადგინა.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ ჩატარებული კვლევებისა და დემოგრაფიული სიტუაციის პროგნოზის მიხედვით, იმ შემთხვევაში, თუ საქართველოს დემოგრაფიული პოლიტიკა და სტრატეგიები არ შეიცვალა, ქვეყნის მოსახლეობა 2050 წლისთვის 2,985,000 გახდება.

მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელ წლებში შობადობის მაჩვენებლის უარყოფითი ტენდენციები არ შეინიშნება (იხ. გრაფიკი #1), დემოგრაფიულ საკითხებში ექსპერტთა ვარაუდით, უახლოეს პერიოდში ეს მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად გაუარესდება. ვარაუდი გამყარებულია იმ მოსაზრებით, რომ 2017-2018 წლებიდან ქორწინებისა და რეპროდუქციული პოტენციალის ასაკში შევა 90-იან წლებში დაბადებული მოსახლეობა, როდესაც საქართველოში შობადობა ძალიან დაბალი იყო. ამიტომ, მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ შეიმუშაოს შესაბამისი სახელმწიფო პოლიტიკა დემოგრაფიული პრობლემების მოგვარებისა და დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით.

გრაფიკი #1

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ საქართველოში განხორციელებული ბავშვებისა და მათი ოჯახების კეთილდღეობის [კვლევების](#) მიხედვით, ოჯახებში ბავშვთა რაოდენობის ზრდასთან ერთად მნიშვნელოვნად იზრდება სიღარიბის მაჩვენებელიც. მაგალითად, კვლევის მიხედვით, ერთ ან ორბავშვიანი ოჯახების 24.5% სიღარიბეში ცხოვრობს. ეს ციფრი თითქმის 32%-მდე იზრდება, როცა საქმე სამ ან მეტ ბავშვიან ოჯახს ეხება. შესაბამისად, დემოგრაფიული პრობლემების მოგვარების კონტექსტში, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ეფექტური სახელმწიფო პოლიტიკის არსებობა მრავალშვილიანი ოჯახების დახმარების თვალსაზრისით.

ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერა საქართველოში

2014 წლიდან საქართველოში ოჯახის/ბავშვის ფინანსური დახმარება ხორციელდება „დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნობრივი სახელმწიფო პროგრამის“ ფარგლებში. [პროგრამის](#) ამოქმედებისას, ფულადი დახმარების მიღების უფლების წარმოშობისთვის დადგინდა შემდეგი წინაპირობები:

- ❖ ბავშვი დაბადებული უნდა იყოს 2014 წლის 1 ივნისის შემდეგ;
- ❖ ბავშვის ბიოლოგიური დედა/ოჯახი უნდა ცხოვრობდეს იმ რეგიონში, სადაც ბავშვის დაბადების წლის წინა, მე-2 ან მე-3 წელში წლიური ბუნებრივი მატების საშუალო დადებითი მაჩვენებელი არ ფიქსირდება;
- ❖ ფულად დახმარებას იღებს რიგით მესამე ან შემდეგი ცოცხლად შობილი შვილი;
- ❖ ფულადი დახმარების ოდენობა მაღალმთიან რეგიონში ფაქტობრივად მცხოვრებთათვის წარმოადგენს 200 ლარს, ხოლო არა მაღალმთიან რეგიონში -150 ლარს;
- ❖ დაუშვებელია ორი ან მეტი ფულადი დახმარების მიღება ერთი და იგივე ბენეფიციარზე.

2015 წლის 30 დეკემბერს, მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ კანონის შესაბამისად, მთავრობის დადგენილებაში შევიდა ცვლილება, რომლის მიხედვითაც პროგრამის ბენეფიციარებს დაემატა მაღალმთიან დასახლებაში 2016 წლის პირველი იანვრიდან დაბადებული თითოეული ბავშვი და დაბადებულ ბავშვთა რიგითობის მიხედვით განისაზღვრა ყოველთვიური დახმარების ოდენობა და პერიოდი. ამ ცვლილების შედეგად, დღეის მდგომარეობით პროგრამა ითვალისწინებს:

დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნობრივი პროგრამა			
პროგრამის გავრცელების არეალი	ბავშვის რიგითობა	თანხის ოდენობა	პერიოდი
რეგიონები სადაც, ბოლო 3 წლის განმავლობაში არ ფიქსირდება ბუნებრივი მატების დადებითი მაჩვენებელი	მე-3 და შემდეგი	150	2 წელი
ყველა რეგიონის მაღალმთიანი დასახლება	მე-3 და შემდეგი	200	2 წელი
ყველა რეგიონის მაღალმთიანი დასახლება	პირველი და მეორე	100	1 წელი

პროგრამის ამოქმედებისას ბუნებრივი მატების უარყოფითი მაჩვენებლები წინა სამი წლის განმავლობაში ფიქსირდებოდა გურიის, იმერეთის, კახეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის, მცხეთა-მთიანეთის და სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონებში. შესაბამისად, 2014 წლის 1 ივნისიდან სწორედ ამ რეგიონებში დაბადებული ბავშვები ჩაერთვნენ პროგრამაში.

პროგრამის ბენეფიციართა ყოველთვიური ზრდის ციკლის დასრულების შემდგომ (ორი წლის გასვლის შემდეგ) 2016 წლის ივნისიდან პროგრამაში მონაწილეობს ამ რეგიონებში დაბადებული რიგით მე-3 და შემდეგი დაახლოებით 7,200 ბავშვი, რომლებზეც ყოველთვიური გასაცემელი მერყეობს 1,110,000 ლარის ფარგლებში. სოციალური მომსახურების სააგენტოს ინფორმაციით, 2017 წლის პირველი იანვრიდან პროგრამაში ჩაერთო აგრეთვე სამცხე ჯავახეთის რეგიონიც.

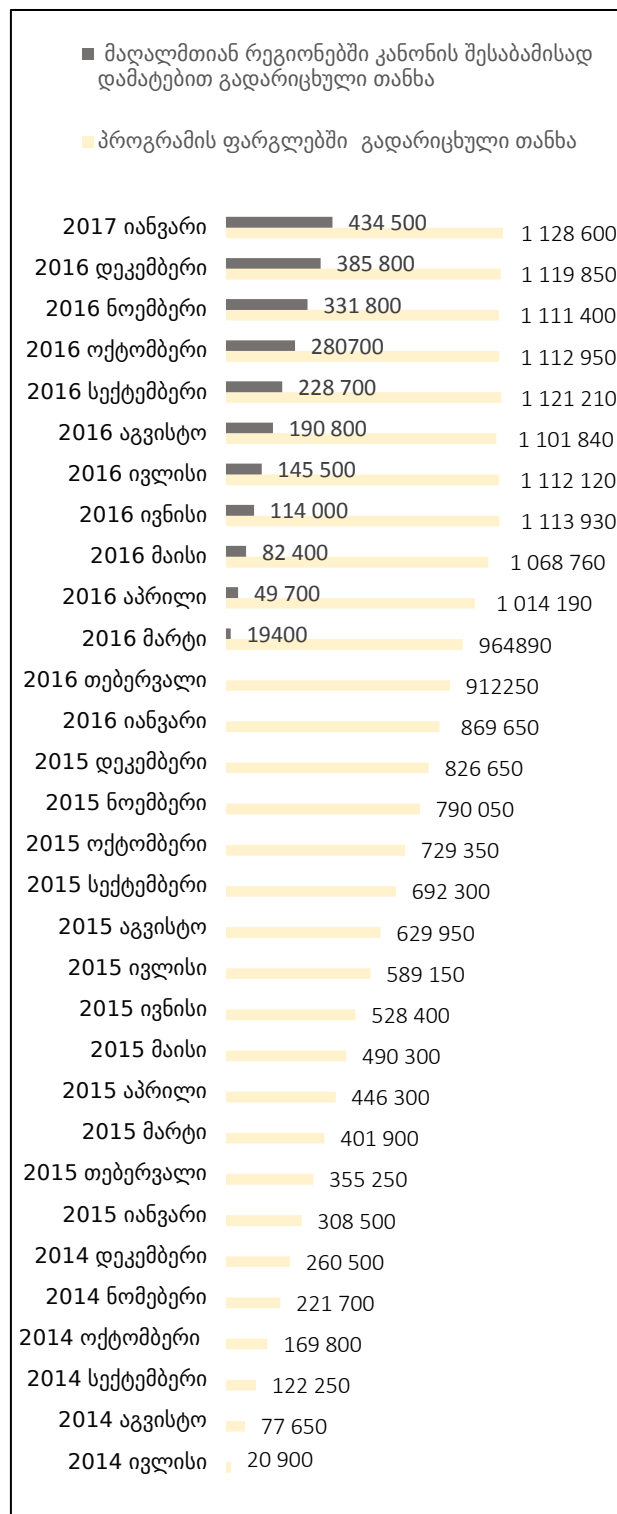
მაღალმთიანი რეგიონების შემთხვევაში, საქართველოს მთელი მასშტაბით, სოციალური მომსახურების სააგენტომ დახმარების გაცემა დაიწყო 2016 წლის მარტიდან. 2017 წლის იანვრის მდგომარეობით, დახმარებით უკვე სარგებლობს მაღალმთიან რეგიონში დაბადებული 3,581 ბავშვი, რომელთა იანვრის თვის გასაცემელმა შეადგინა 435,500 ლარი.

როგორც ირკვევა, 2017 წლიდან პროგრამის ბენეფიციარს წარმოადგენს მაღალმთიან დასახლებაში დაბადებული თითოეული ბავშვი და საქართველოს იმ 7 რეგიონში დაბადებული რიგით მესამე და შემდეგი ბავშვი, სადაც წინა წლებში არ ფიქსირდება მატების დადებითი მაჩვენებელი. ამ შეზღუდვის გამო მნიშვნელოვანი ნაწილი კვლავ რჩება პროგრამის მიღმა, რაც არათანასწორ მდგომარეობაში აყენებს სხვადასხვა რეგიონში მცხოვრებ ოჯახებს.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით, 6 რეგიონში (რომლებზეც 2017 წლამდე ვრცელდებოდა პროგრამა) დაბადებულ რიგით მესამე და შემდეგი ბავშვების რაოდენობა შეადგენს დაახლოებით 36%-ს მთლიანად საქართველოს მასშტაბით დაბადებულ რიგით მესამე და შემდეგი ბავშვების რაოდენობისა. შესაბამისად, იმ შემთხვევაში, თუ პროგრამა გავრცელდებოდა მთლიანად საქართველოს მასშტაბით დაბადებულ რიგით მე-3 და შემდეგ ბავშვზე, მას ეყოლებოდა 20,000

ბენეფიციარი (მაღალმთიან რეგიონში დაბადებული რიგით პირველი და მეორე ბავშვების გარდა), რომელთა ყოველწლიური გასაცემელი განისაზღვრებოდა დაახლოებით **38,000,000 ლარის** ოდენობით.

გრაფიკი #2 - სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში გადარიცხული თანხა (ივლისი 2014 - იანვარი 2017)

წყარო: სოციალური მომსახურების სააგენტო

მრავალშვილიანი ოჯახების დახმარების პროგრამა ადგილობრივი თვითმმართველობებში

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის გარდა
მრავალშვილიანი ოჯახებისთვის სოციალური
შელავათები და ფინანსური დახმარება
გაიცემა ადგილობრივი
თვითმმართველობების ბიუჯეტებიდანაც.

საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში
მრავალშვილიანების დახმარების

მნიშვნელოვნად განსხვავებული სტანდარტი
არსებობს. კერძოდ, სხვადასხვა რეგიონში,
სადაც ადგილობრივი ბიუჯეტიდან მსგავსი
პროგრამა არის გათვალისწინებული,
ბენეფიციარები არიან:

- სოციალურად დაუცველი 3 და მეტი შვილიანი ოჯახი
- სოციალურად დაუცველი 4 და მეტი 18 წლამდე შვილიანი ოჯახი
- 3 და მეტი 16 წლამდე შვილიანი ოჯახი
- 3 და მეტი 18 წლამდე შვილიანი ოჯახი
- 4 და მეტი შვილიანი ოჯახი
- 4 და მეტი 18 წლამდე შვილიანი ოჯახი
- 4 და მეტი (ერთ-ერთი მაინც 18 წლამდე) შვილიანი ოჯახი
- 5 და მეტი (ერთ-ერთი მაინც 18 წლამდე) შვილიანი ოჯახი
- 5 და მეტი 18 წლამდე შვილიანი ოჯახი

სხვადასხვა რეგიონში აგრეთვე
მნიშვნელოვნად განსხვავდება
მრავალშვილიან ოჯახებზე გასაცემი თანხის
ოდენობა და პერიოდი:

- თუ პროგრამა ითვალისწინებს თითოეულ ბავშვზე ფულადი დახმარების ყოველთვიურად გაცემას სხვადასხვა თვითმმართველ ერთეულში ეს თანხა მერყეობს 10 ლარიდან 50 ლარამდე.
- თუ პროგრამა ითვალისწინებს თითოეულ ბავშვზე ფულადი დახმარების წელიწადში ერთჯერადად გაცემას, ეს თანხა მერყეობს 50 ლარიდან 200 ლარამდე.
- თუ პროგრამა ითვალისწინებს მთლიანად ოჯახზე ყოველწლიურად ერთჯერად ფინანსურ დახმარებას, ეს თანხა მერყეობს 50 ლარიდან 2 000 ლარამდე.

ადგილობრივ თვითმმართველობების სოციალური დახმარების პროგრამებში ვხდებით შემთხვევებს, როდესაც თანხები გათვალისწინებულია ბავშვის დაბადებასთან დაკავშირებით ერთჯერადი ფინანსური დახმარების განევის მიზნით.

სხვადასხვა ადგილობრივ თვითმმართველობაში ბავშვის რიგითობის მიხედვით ეს თანხა მერყეობს შემდეგნაირად:

- ❖ პირველ და მეორე ბავშვზე - 100 ლარიდან 500 ლარამდე
- ❖ მესამე ბავშვზე - 100 ლარიდან 800 ლარამდე
- ❖ მეოთხე ბავშვზე - 100 ლარიდან 1,000 ლარამდე
- ❖ ხოლო მეხუთე და შემდეგ ბავშვზე - 100 ლარიდან - 1,500 ლარამდე.

იმ შემთხვევაში, თუ ბავშვთა რიგითობის მიხედვით არსებული მაქსიმალური დახმარება საქართველოს მთელი მასშტაბით გათვალისწინებული იქნება ნებისმიერ ახალშობილზე, მაშინ სახელმწიფოს მიერ ბავშვის დაბადებასთან დაკავშირებით ყოველწლიურად ერთჯერადი გასაცემლის სრული ოდენობა განისაზღვრება დაახლოებით **35,000,000 ლარის** ოდენობით, საიდანაც მე-3 და შემდეგი ბავშვის დაბადებისთვის განსაზღვრული იქნება დაახლოებით **10,000,000 ლარი.**

ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერა ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში

ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერა ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების მიერ შემუშავებული ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს, ის უზრუნველყოფს

ოჯახების მატერიალურ დახმარებასა და მიზნად ისახავს ბავშვის/ოჯახის სიღარიბის დონის შემცირებას.

ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერა ხორციელდება სახელმწიფოს მიერ შემდეგი ღონისძიებების გატარების საფუძველზე:

✓ **ბავშვის/ოჯახის ფინანსური დახმარება**

ბავშვის/ოჯახის ფინანსური დახმარება არის ფულადი სოციალური დახმარება, რომლის მიზანია სახელმწიფოს მიერ ოჯახის გრძელვადიანი ფინანსური მხარდაჭერა ბავშვის აღზრდის პროცესში.

ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების კანონმდებლობის ანალიზის თანახმად, როგორც წესი, ბავშვს/ოჯახს უფლება აქვს მიიღოს ფინანსური დახმარება სრულწლოვანების მიღწევამდე (16-18 წელი). დახმარების მიღების პერიოდი შეიძლება გახანგრძლივდეს 21 წლამდე, თუ ბავშვი არ მუშაობს და დარეგისტრირებულია, როგორც „სამუშაოს მაძიებელი“ შესაბამის უფლებამოსილ ორგანოში ან 25 წლამდე, თუ ბავშვი იღებს განათლებას ან გადის რაიმე სასწავლო ტრეინინგს. ფინანსური დახმარების მიღების პერიოდი შეუზღუდავია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის შემთხვევაში.

ბავშვის/ოჯახის ფინანსური დახმარების ოდენობა დამოკიდებულია ოჯახში ბავშვების რაოდენობაზე, რაც გულისხმობს, რომ ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები ბავშვის/ოჯახის ფინანსურ დახმარებას გამოყოფენ პირველი ბავშვის გაჩენიდან და ფინანსური დახმარების ოდენობა, როგორც წესი, იზრდება ყოველ შემდეგ ბავშვზე.

ევროკავშირის წევრი ზოგიერთი სახელმწიფო ითვალისწინებს ბავშვის საჭიროებებს ასაკის მიხედვით და ადგენს ფინანსური დახმარების განსხვავებულ ოდენობას სხვადასხვა ასაკის კატეგორიის ბავშვისთვის. (მაგ. 0-დან 3 წლამდე, 3-დან 7 წლამდე, 7-დან 18-მდე და ა.შ.) ასევე, სახელმწიფოები

ფინანსური დახმარების გამოყოფისას ყურადღებას აქცევენ იმას, ბავშვის აღზრდა ხდება ოჯახში ორივე მშობლის მიერ თუ ერთი მშობლის მიერ დამოუკიდებლად. ერთი მშობლის მიერ დამოუკიდებლად აღზრდის შემთხვევაში, ფინანსური დახმარების ოდენობა აღემატება ოჯახისთვის გამოყოფილი ფინანსური დახმარების ოდენობას.

		I ბავშვი	II ბავშვი	III ბავშვი	IV+	შპშ
აგსტრია	1-2 წლის	105.4€				
	3-9 წლის	112.7€				
	10-18 წლის	130.9€	+12.8€	+47.8€	+97.8€	+138,3€
	19-21 უმუშევარი	152.7€				
	19-25 სტუდენტი	152.7€				
		II ბავშვი		III+		
ბელგია	1-18 წლის					
	19-21 უმუშევარი					
	19-25 სტუდენტი	90.28€	167.05€	249.41€		
	შპშ (ასაკი შეუზღუდავია)					
		II ბავშვი		III	IV+	
გერმანია	1-18 წლის					
	19-21 უმუშევარი					
	19-25 სტუდენტი	188 €	188 €	194 €	219 €	
	შპშ (ასაკი შეუზღუდავია)					
		შოველი ბავშვი				
დანია	1-2 წლის	145 €				
	3-6 წლის	131 €				
	6-18 წლის	103 €				
		I და II ბავშვი		III - VI ბავშვი	VII +	
ესტონეთი	1-16 წლის					
	16-19 განათლების მიმღები	20€ ერთ ბავშვზე		58€ ერთ ბავშვზე		170€ ერთ ბავშვზე
		2 ბავშვი	3 ბავშვი	4 ბავშვი	5 ბავშვი	შემაჯავთ ბავშვი
საფრანგეთი	1-19 წლის	120.3€	274.47€	428.62€	585.68€	154.92€
		შოველი ბავშვი 3 თვეში ერთხელ				
ნიდერლანდების სამეფო	0-5 წლის		193.73€			
	6-11 წლის		235.24€			
	12-17 წლის		276.75€			
		შოველი ბავშვი		ჩრდილოეთ ნაწილში დაგადაშლი ბავშვი		
ნორვეგია	18 წლამდე		129 €		49 €	
		I ბავშვი	II ბავშვი	III ბავშვი	IV ბავშვი	შემაჯავთ ბავშვი
შვედეთი	16 წლამდე	120	151	411	629	218

✓ **ბავშვის დაბადებასთან დაკავშირებით ერთჯერადი ფინანსური დახმარება**

ბავშვის დაბადებასთან დაკავშირებით გამოყოფილი ერთჯერადი ფინანსური დახმარების ოდენობა განსხვავებულია სახელმწიფოს ეკონომიკური და ფინანსური შესაძლებლობების გათვალისწინებით. ერთჯერადი ფინანსური დახმარების ოდენობა, როგორც წესი, აღემატება ბავშვის/ოჯახის ფინანსური დახმარების ყოველთვიურ ოდენობას.

ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები აღნიშნულ სიმბოლურ ფინანსურ დახმარებას გამოყოფენ ასევე ოჯახებისთვის ბავშვის შვილად აყვანის შემთხვევაში.

ქვემოთ წარმოგიდგენთ ევროკავშირის წევრ სხვადასხვა სახელმწიფოს, სადაც არსებობს ბავშვის დაბადებასთან დაკავშირებით ერთჯერადი ფინანსური დახმარების პრაქტიკა:

ქვეყანა	ერთჯერადი ფინანსური დახმარების გამოყოფა/ოდენობა
ბელგია	პირველი ბავშვი - 1107,80 € მე-2 ბავშვი - 833, 49 € შვილად აყვანის შემთხვევაში 1107,80 €
დანია	ყოველ ბავშვზე - 244 € 7 წლამდე - ყოველთვიურად- 82 €
ესტონეთი	ყოველ ბავშვზე - 320 €
საფრანგეთი	ყოველ ბავშვზე- 855. 25 € შვილად აყვანის შემთხვევაში - 1710.40 €
უნგრეთი	ყოველ ბავშვზე - 278 € ტყუპების დაბადების შემთხვევაში - 371 €
ლუქსემბურგი	ყოველ ბავშვზე - 1740 €
ნორვეგია	ყოველ ბავშვზე/ბავშვის შვილად აყვანის შემთხვევაში - 4 092 €
ფინეთი	ყოველ ბავშვზე - 140 €
ხორვატია	ყოველ ბავშვზე - 318, 93 €
ჩეხეთი	ყოველ ბავშვზე - 520 €
პოლონეთი	ყოველ ბავშვზე - 261 €

✓ **ბავშვის მზრუნველობასთან დაკავშირებული ხარჯების დაფარვაში დახმარება**

ბავშვის მზრუნველობასთან დაკავშირებული ხარჯების დაფარვაში დახმარება არის სოციალური დახმარების ღონისძიება, რომელსაც სახელმწიფო ახორციელებს ოჯახისთვის ბავშვის მზრუნველობასთან დაკავშირებული დამატებითი ხარჯების დაფარვის მიზნით. ამ ფინანსურ დახმარებას ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოებიდან გამოყოფს გერმანია, ფინეთი, შვედეთი და ნორვეგია. ეს დახმარება გაიცემა დროის შემზღუდული მონაკვეთის განმავლობაში (მაქსიმუმ 2 წელი) და ძირითადად გამოიყოფა ბავშვის 1-დან 3 წლამდე ასაკის პერიოდში. ყოველთვიური დახმარების ოდენობა აღნიშნულ ქვეყნებში მერყეობს 100-დან 550 ევრომდე.

✓ **საგადასახადო შეღავათები**

სახელმწიფოს მიერ საგადასახადო შეღავათების დაწესება ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერის პოლიტიკის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს. საგადასახადო შეღავათების დაწესება მიზნად ისახავს ოჯახისთვის დაკისრებული საგადასახადო ვალდებულებების შემსუბუქებას. ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების კანონმდებლობების ანალიზის საფუძველზე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ საგადასახადო შეღავათების დაწესების ორი ძირითადი ღონისძიება არსებობს:

ა) ოჯახისთვის ბავშვის ყოლის გამო დაუბეგრავი შემოსავლის განსაზღვრული ოდენობის მინიჭება;

ბ) ოჯახის ერთობლივი შემოსავლის განსხვავებული დაბეგრის სისტემის შემუშავება.

ოჯახისთვის ბავშვის ყოლის გამო დაუბეგრავი შემოსავლის განსაზღვრული ოდენობის მინიჭება გულისხმობს სახელმწიფოს მიერ გარკვეული ოდენობის თანხის განსაზღვრას თითოეულ ბავშვზე (child tax credit), რომელიც გათავისუფლდება საშემოსავლო გადასახადისგან. ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების პოლიტიკის გათვალისწინებით, დაუბეგრავი თანხის ოდენობა თითოეულ ბავშვზე განსხვავებულია.

ქვეყანა	დაუბეგრავი თანხის ოდენობა თითოეულ ბავშვზე
ავსტრია	50.90 € ყოველთვიურად/18 წლამდე
ჩეხეთი	426.01€ ყოველწლიურად/18 წლამდე
გერმანია	1848 € პირველი ბავშვი ყოველწლიურად/18 წლამდე 2148 € -მე-2 ბავშვი ყოველწლიურად/18 წლამდე
უნგრეთი	4000 HUF -მესამე ბავშვი ყოველთვიურად/18 წლამდე
ლატვია	960 € ყოველწლიურად/24 წლამდე
ნიდერლანდების სამეფო	112 € ყოველწლიურად/12 წლამდე
ნორვეგია	3198 € ყოველწლიურად/12 წლამდე

სახელმწიფოს მიერ შვებულების პერიოდში გაცემული თანხის ოდენობა.

საქართველოს კანონმდებლობის მიერ განსაზღვრული ბავშვის მოვლის გამო ანაზღაურებადი შვებულების პერიოდის ხანგრძლივობა შესაბამისობაშია ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში არსებულ სტანდარტთან, თუმცა შვებულების პერიოდზე გასაცემი ფულადი დახმარების ოდენობის ზედა ზღვარის (1,000 ლარის) დადგენა უარყოფითად უნდა შეფასდეს. შვებულების პერიოდზე გასაცემი ფულადი დახმარების ოდენობა ვერ აკმაყოფილებს ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში არსებულ პირობებს და მაქსიმუმ 1,000 ლარის ოდენობა ვერ უზრუნველყოფს ოჯახის ეფექტურ ფინანსურ დახმარებას. მნიშვნელოვანია, რომ შვებულების მიმღებ პირს ჰქონდეს უფლება მიიღოს შვებულების პერიოდში მიღებული ფინანსური დახმარება მის მიერ წინა თვის განმავლობაში მიღებული შრომითი ანაზღაურების ოდენობით, ზედა ზღვარის დადგენის გარეშე.

დასკვნა

საქართველოში არსებული დემოგრაფიული გამოწვევების ფონზე მნიშვნელოვანია სახელმწიფო სტრატეგიის არსებობა, რომელიც უზრუნველყოფს შობადობასთან დაკავშირებული მოსალოდნელი რისკების მაქსიმალურად შემცირებას. ამ მხრივ მნიშვნელოვანი იყო საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 31 მარტის #262 დადგენილებით დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნობრივი სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცება. თუმცა, ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში არსებული ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკისა და საქართველოს კანონმდებლობისა და პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ საქართველოში არსებული ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა ვერ უზრუნველყოფს დემოგრაფიული პრობლემების მოგვარებასა და მრავალშვილიანი ოჯახების სოციალური მხარდაჭერის სათანადო პირობების შექმნას და საჭიროებს გაუმჯობესებას ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების პრაქტიკის გათვალისწინებით.

ოჯახის ერთობლივი შემოსავლის განსხვავებული დაბეგვრის სისტემა გულისხმობს სახელმწიფოს მიერ ოჯახის ერთობლივი შემოსავლისთვის საგადასახადო შეღავათის დაწესებას მისი დაბეგვრის განსხვავებული წესის დადგენით. საგადასახადო ღონისძიების მიზანია ოჯახის შემოსავლის გარკვეული ნაწილის სამშემოსავლო გადასახადის დაბეგვრისაგან გათავისუფლება. დაბეგვრის განსხვავებული სისტემის შემუშავებისას მნიშვნელოვანია ოჯახის ერთობლივი შემოსავლის ოდენობა და ოჯახის წევრების რაოდენობა.

✓ ოჯახისა და სამუშაოს შეთავსებისთვის სათანადო შრომითი გარემოს შექმნა

ოჯახის მხარდაჭერის მიზნით სახელმწიფოს მიერ განსახორციელებელ მნიშვნელოვან პოლიტიკას წარმოადგენს ოჯახისა და სამუშაოს შეთავსებისთვის სათანადო შრომითი გარემოს შექმნა. სათანადო შრომითი გარემოს შექმნა გულისხმობს დეკრეტული შვებულების და/ან ბავშვის მოვლისთვის საჭირო შვებულების სათანადო პირობების შეთავაზებასა და სამსახურში დაბრუნების შემდგომ ბავშვის აღზრდაში დახმარების ხელშეწყობას.

ბავშვის მოვლის შვებულების პირობებთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია ორი ფაქტორი: შვებულების ხანგრძლივობა და

მაგალითად, საქართველოს კანონმდებლობა არ განსაზღვრავს ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში ფართოდ გამოყენებული ოჯახის ფინანსური დახმარების ისეთ ღონისძიებებს, როგორიცაა: ბავშვის მზრუნველობასთან დაკავშირებული ხარჯების დაფარვაში მხარდაჭერა და საგადასახადო შეღავათები. ოჯახისა და სამუშაოს შეთავსების მიზნით, საქართველოს კანონმდებლობა ადგენს ბავშვის მოვლის გამო ანაზღაურებადი შვებულების უფლებას ორივე მშობლისათვის. აღნიშნული შვებულების პერიოდის ხანგრძლივობა შესაბამისობაშია ევროპულ სტანდარტებთან, თუმცა შვებულების პერიოდში გასაცემი თანხის ოდენობა ვერ აკმაყოფილებს ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში არსებულ სტანდარტებს.

რეკომენდაციები

წარმოგიდგენთ რეკომენდაციებს ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკის გაუმჯობესების მიზნით:

1. საქართველოს მთავრობამ უზრუნველყოს დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობის ახალი მიზნობრივი სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცება, სადაც გათვალისწინებული იქნება ოჯახის/ბავშვის დახმარებასთან დაკავშირებული შემდეგი საკითხები:

❖ ოჯახის/ბავშვის ფინანსურ დახმარების სახელმწიფო პროგრამა გარდაიქმნას კომპლექსურ დახმარების პროგრამად, რომელშიც ასახული იქნება არა მხოლოდ ფინანსური დახმარების საკითხები, არამედ ოჯახის მხარდაჭერის სხვა ზომებიც (საგადასახადო და კომუნალური შეღავათები, ჯანმრთელობის დაზღვევის გაუმჯობესებული პაკეტი, ბავშვის მზრუნველობასთან დაკავშირებით ხარჯების თანადაფინანსება და სხვა);

❖ ოჯახის/ბავშვის ფინანსურ დახმარების სახელმწიფო პროგრამა გათვლილი იქნეს დაბალ და საშუალო შემოსავლიან ოჯახებზე და გავრცელდეს მთელი ქვეყნის მასშტაბით. ეს ხელს შეუწყობს პროგრამის შეზღუდული ბიუჯეტის ეფექტურ ხარჯვას, ფინანსური დახმარების ოდენობის გაზრდას და ბავშვის საჭიროებებთან მიახლოებას. ამავე დროს, პროგრამის ბიუჯეტის ზრდა შესაძლებელია კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობის

კულტურის განვითარების, საჯარო-კერძო პარტნიორობის ახალი მექანიზმების დანერგვის და სოციალური პასუხისმგებლობის ფონდის შექმნის გზით, რათა ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებში, როგორც ოჯახის მხარდაჭერის პროგრამა და ქვეყნის დემოგრაფიული განვითარების ხელშეწყობა, თავისი წვლილი (სურვილის შემთხვევაში) შეიტანონ მენარმეებმაც;

❖ ოჯახის/ბავშვის ფინანსური დახმარების მიღების უფლება სახელმწიფო პროგრამის ბენეფიციარებისთვის გავრცელდეს საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, მიუხედავად იმისა, აღნიშნულ რეგიონში წინა მე-2 და მე-3 წლის განმავლობაში დაფიქსირდა თუ არა წლიური მატების საშუალო დადებითი მაჩვენებელი.

❖ ოჯახის/ბავშვის ფინანსური დახმარების მიღების უფლება წარმოიშვას პირველი ბავშვის შექმნის მომენტიდან და დახმარების ოდენობის განსაზღვრისას გათვალისწინებული იქნას დაბადებული ბავშვის რიგითობა ისე, რომ ყოველი მომდევნო ბავშვის გაჩენისას მეტი ფინანსური გარანტიები გაუჩნდეს ოჯახს. ამასთან, ფინანსური დახმარების პერიოდი გაიზარდოს და მაქსიმალურად მიუახლოვდეს ბავშვის სრულწლოვანების ასაკს;

❖ სახელმწიფო პროგრამამ უზრუნველყოს განსაკუთრებული მზრუნველობის საჭიროების მქონე ბავშვისთვის ან ერთი მშობლის მიერ ბავშვის დამოუკიდებლად აღზრდის შემთხვევაში ფინანსური დახმარების დამატებითი გარანტიების შექმნა.

2. ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა საკუთარი ბიუჯეტიდან ოჯახის/ბავშვის მხარდაჭერის პოლიტიკა განახორციელონ დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნობრივი სახელმწიფო პროგრამასთან კოორდინირებულად. კერძოდ:

❖ ადგილობრივი თვითმმართველობის ბიუჯეტიდან განხორციელდეს დამატებით იმგვარი სახის დახმარება, რომელიც არ იქნა გათვალისწინებული სახელმწიფო პროგრამით;

❖ ადგილობრივ თვითმმართველობებში ფინანსური სახსრების მობილიზება მოხდეს იმგვარად, რომ თითოეულ რეგიონში მსგავსი სოციალური ფენის ოჯახებისთვის არსებობდეს სახელმწიფო დახმარების ერთიანი სტანდარტი;

- ❖ ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა საკუთარი ბიუჯეტით უზრუნველყონ მრავალშვილიანი ოჯახებისთვის სოციალური შეღავათების დაწესება კომუნალურ გადასახადებზე, სახელმწიფო ტრანსპორტით სარგებლობაზე და სხვა სახელმწიფო სერვისებზე, რომელიც დაკავშირებულია ბავშვის აღზრდასა და მზრუნველობასთან.

4. საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ უზრუნველყოს საყოველთაო ჯანმრთელობის დაცვის სახელმწიფო პროგრამაში მრავალშვილიანი ოჯახებისთვის უკეთესი პირობების და ჯანმრთელობის დაზღვევის მეტი გარანტიების შექმნა.

5. საქართველოს შრომის კოდექსში შევიდეს შესაბამისი ცვლილება, რომლის მიხედვითაც, ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის, ასევე, ახალშობილის შვილად აყვანის გამო შვებულების პერიოდში გასაცემი ფულადი დახმარების ოდენობა განისაზღვრება დასაქმებულის შვებულებაში გასვლის წინა თვის ანაზღაურების ოდენობის 100%-ით და გაუქმდება შრომის კოდექსით დადგენილი ანაზღაურების ოდენობის ზედა ზღვარი (1,000 ლარი).

3. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ, ევროკავშირის ქვეყნებში არსებული სტანდარტების შესაბამისად, უზრუნველყოს შესაბამისი კანონპროექტის მომზადება, სადაც გათვალისწინებული იქნება მრავალშვილიანი ოჯახებისთვის საგადასახადო შეღავათების დაწესება.

2016 წლის 13 დეკემბერს არასამთავრობო ორგანიზაცია „მენარმეთა ქალთა ფონდმა“ IDFI-ის [კვლევის](#) „ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა - ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები და საქართველო,“ საფუძველზე საქართველოს პარლამენტს წარუდგინა [კანონპროექტი](#), რომელიც ითვალისწინებს მრავალშვილიანი (სამი და მერი შვილი) დედებისათვის საგადასახადო შეღავათების დაწესებას. ბიუროს გადანყვეტილებით კანონპროექტი განსახილველად გადაგზავნილი აქვს საფინანსო საბიუჯეტო კომიტეტს.

საკონტაქტო ინფორმაცია

ა. გრიბოედოვის ქუჩა 3,
0108, თბილისი, საქართველო
ტელ: + 995 32 2 92 15 14
ელ-ფოსტა: info@idfi.ge
www.idfi.ge

CONTACT DETAILS

A. Griboedov Str. 3,
0108, Tbilisi, Georgia.
Phone: + 995 32 2 92 15 14
E-mail: info@idfi.ge
www.idfi.ge